

## Zbigniew Wielgosz (1929–2017)

Zbigniew Wielgosz urodził się 25 grudnia 1929 roku w Kobylnikach koło Poznania i tam też spędził kilka pierwszych lat swojego życia<sup>1</sup>. Bardzo szybko jednak rodzina Wielgoszów przeniosła się do Słupi, gdzie ojciec Zbigniewa, Feliks Wielgosz, otrzymał posadę kierownika tamtejszej szkoły powszechnej. W tej miejscowości Zbigniew rozpoczął edukację, którą szybko przerwał wybuch drugiej wojny światowej. Czas okupacji był dla niego trudny – w spisanim wiele lat później życiorysie wspominał, że w wieku kilkunastu lat otrzymał wpierw od władz niemieckich nakaz pracy w charakterze konwojenta pocztowego, a później musiał ciężko pracować fizycznie w znajdującym się w Słupi gospodarstwie rolnym. Mimo skromnych warunków życia nie zaniedbał samokształcenia, dzięki czemu zaraz po zakończeniu wojny, w 1945 roku, zdał egzamin do poznańskiego gimnazjum im. Ignacego Paderewskiego. Do szkoły tej uczęszczał jednak tylko kilka miesięcy – kiedy jego ojciec został kierownikiem szkoły podstawowej w Bieżyńiu, rodzina przeprowadziła się do tej miejscowości, a Zbigniew kontynuował naukę w gimnazjum w Kościanie, gdzie zdał też w 1951 roku egzamin dojrzałości. Choć w następnych latach związał się na trwałe z Poznaniem, sentyment do ziemi kościańskiej i jej historii towarzyszył mu do końca życia: aktywnie działał w Towarzystwie Miłośników Ziemi Kościańskiej, dzieje miasta i jego okolic były ważnym motywem jego naukowej twórczości; bardzo chętnie uczestniczył w działaniach mających na celu popularyzację historii tego regionu w kręgu lokalnego społeczeństwa.

W 1951 roku Zbigniew Wielgosz rozpoczął studia historyczne w Poznaniu, równoległe do nich (w latach 1952–1954) studiował również filologię klasyczną. Uczestniczył w seminarium prof. Kazimierza Tymienieckiego i pod jego opieką naukową w czerwcu 1955 roku obronił pracę magisterską zatytułowaną *Początki wielkiej własności klasztornej cystersów w Lubiążu*<sup>2</sup>. W tym samym roku podjął pracę nauczyciela w szkole we Wschowie, ale wykonywał ją bardzo krótko, ponieważ jesienią 1955 roku został zakwalifikowany na studia aspiranckie w Katedrze Historii Powszechnej Średniowiecznej i Starożytnej uniwersytetu w Poznaniu; po ich ukończeniu przez dwa lata (1958–1960) zajmował w swej macierzystej katedrze stanowisko starszego asystenta. Uczęszczał na seminarium prof. Tymienieckiego i pod jego kierunkiem przygotował rozprawę doktorską pt. *Polityka osadnicza opa-*

---

<sup>1</sup> W tym miejscu składam wyrazy wdzięczności rodzinie Pana Profesora Zbigniewa Wielgosza za możliwość zapoznania się z jego prywatną spuścizną.

<sup>2</sup> Praca ta została bardzo szybko wydana drukiem: Z. Wielgosz, *Początki wielkiej własności klasztornej cystersów w Lubiążu*, RH 22, 1956, s. 61–126.

ctwa lubińskiego na pograniczu Wielkopolski, Śląska i Ziemi Lubuskiej w średniowieczu<sup>3</sup>. Po uzyskaniu pozytywnych opinii recenzentów (Gerarda Labudy, Henryka Łowmiańskiego, Kazimierza Myślińskiego) i obronie pracy w maju 1960 roku Rada Naukowa Wydziału Historyczno-Filozoficznego UAM nadała mu stopień doktora. W latach 1960–1961 oraz 1964–1965 Z. Wielgosz przebywał na stażach naukowych w Moskwie, Leningradzie, Lipsku, Merseburgu, Poczdamie oraz Berlinie. W następnych latach wyjeżdżał też do Włoch: uczestniczył w seminariach mediewistycznych w Spoleto i prowadził badania w Archiwum Watykańskim.

Zaraz po wydaniu drukiem swej pracy doktorskiej podjął studia nad historią Nowej Marchii. Planował, że jej dzieje i problem wschodniej ekspansji margrabiów będą przedmiotem jego habilitacji, ale prace nad nią ciągnęły się wiele lat. Stopień doktora habilitowanego historii osiągnął dopiero w 1977 roku na podstawie rozprawy *Nowa Marchia w historiografii niemieckiej i polskiej*<sup>4</sup>. W 1968 otrzymał stanowisko docenta, natomiast w 1991 roku mianowano go profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1979 roku na kilka miesięcy (od września do grudnia) powierzono mu po raz pierwszy pełnienie obowiązków wicedyrektora Instytutu Historii UAM, później zajmował to stanowisko jeszcze przez trzy kolejne kadencje w latach 1981–1990. W latach 1996–1999 kierował też Zakładem Historii Średniowiecznej w tym Instytucie. W roku 2000 odszedł co prawda na emeryturę, ale w kolejnych latach pracował jeszcze w Instytucie Historii w niepełnym wymiarze godzin. Regularnie bywał na posiedzeniach naukowych swego macierzystego Zakładu i chętnie dzielił się doświadczeniami i wspomnieniami z pracy naukowej ze swoimi młodszymi kolegami.

Z. Wielgosz był członkiem kilku instytucji i towarzystw naukowych: Instytut Zachodni, Gorzowskie Towarzystwo Naukowe, Komisja Historii Miast PAN, Lubuskie Towarzystwo Naukowe, Polskie Towarzystwo Historyczne, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wielokrotnie nagradzono go medalami i odznaczeniami, głównie w uznaniu jego zasług dla rozwoju kultury i oświaty w Wielkopolsce: w 1963 roku przyznano mu Złotą Odznakę Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich, w 1968 odebrał odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury”, w 1970 roku otrzymał nagrodę za zasługi w rozwoju województwa poznańskiego, a w 1974 roku uhonorowano go Nagrodą Miasta Poznania i Województwa Poznańskiego za wkład w popularyzację nauki; w 1977 roku otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, w 1982 przyznano mu Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, w roku 1985 odebrał Medal Komisji Edukacji Narodowej, zaś w 1987 przyznano mu Medal Rodła. Doceniano też jego wkład w badania regionalistyczne: w roku 1986 otrzymał nagrodę miasta Kościana, w 1989 odebrał Odznakę Honorową za zasługi dla województwa gorzowskiego, bardzo też sobie cenił nagrodę za osiągnięcia naukowe przyznaną mu w 1999 roku przez gminę Krzywiń. Uczestniczył w pracach Komisji Nazewnictwa przy Prezydencie Miasta

<sup>3</sup> Kilka lat później rozprawa ta została opublikowana pod nieco zmienionym tytułem: Z. Wielgosz, *Wielka własność cysterska w osadnictwie pogranicza Śląska i Wielkopolski*, Poznań 1964.

<sup>4</sup> Praca ta ukazała się drukiem w 1980 roku: tenże, *Nowa Marchia w historiografii niemieckiej i polskiej*, Poznań 1980.

Poznania, przez wiele lat pełnił również funkcję przewodniczącego Okręgowego Komitetu Olimpiady Historycznej w Poznaniu.

Zainteresowania badawcze Zbigniewa Wielgosza układają się w kilka cykli tematycznych i wyraźnie koncentrują się wokół zachodnich rubieży średniowiecznej Polski i pogranicza polsko-niemieckiego. Pierwszy z obszarów jego studiów związany jest z historią gospodarczą i społeczną pogranicza Wielkopolski, Śląska oraz ziemi lubuskiej we wczesnym średniowieczu, rozwojem osadnictwa na tych terenach oraz ich szeroko rozumianymi przeobrażeniami kulturowymi. Tematyce tej Z. Wielgosz poświęcił swą pracę magisterską i rozprawę doktorską, w których podjął zagadnienie rozwoju własności ziemskiej cystersów<sup>5</sup>, osobną monografię o rozwoju średniowiecznego osadnictwa na Pogórzu Kaczawskim<sup>6</sup>, a także kilka innych drobniejszych prac publikowanych na łamach różnych czasopism<sup>7</sup>.

W prowadzonych przez siebie badaniach bardzo chętnie sięgał również do problematyki zakonnej. Wczesne zainteresowania dziejami opactwa lubiąskiego rozciągnął w następnych latach na wszystkie klasztory cysterskie ulokowane przez fundatorów na pograniczu wielkopolsko-śląskim. Poświęcił tym opactwom kilka odrębnych studiów<sup>8</sup>, nie stronił też od pokazywania ich skomplikowanej historii w bardziej przystępny, popularny sposób<sup>9</sup>. Przez wiele lat interesował się również średniowieczną historią polskich benedyktynów, w tym dziejami opactwa w Lubiniu. Łączyła go szczerza przyjaźń z profesorem tynieckim i znakomitym znawcą przeszłości swojego zakonu, ojcem Pawłem Szczanieckim OSB, któremu (wspólnie z o. Janem Spieżem OP) w 1997 roku przygotował okolicznościową księgę pamiątkową<sup>10</sup>. W 1977 roku Zbigniew Wielgosz wspólnie z prof. Brygidą Kürbis wystąpił z inicjatywą powołania specjalnego zespołu do badań nad historią Lubinia i znajdującego się w tej miejscowości klasztoru benedyktynów. Opracowany przez nich plan badań zakładał podjęcie kompleksowych, interdyscyplinarnych studiów podobnych do tych, które krakowskie i toruńskie środowiska naukowe prowadziły nad opactwami w Tyńcu oraz Mogilnie. Zachowana do naszych czasów korespondencja prowadzona z członkami zespołu pokazuje, że zarysowany przez poznańskich uczonych plan badań nad przeszłością Lubinia spotkał się z żywym odzewem środowiska historycznego. Jego pokłosiem były liczne konferencje oraz publikacje poświęcone dziejom lubińskich benedykty-

<sup>5</sup> Zob. wyżej przypisy 2 i 3.

<sup>6</sup> Z. Wielgosz, *Rozwój osadnictwa na Pogórzu Kaczawskim w średniowieczu*, Poznań 1962.

<sup>7</sup> Tenże, *Polityka osadnicza opactwa lubiąskiego na pograniczu Śląska, Ziemi Lubuskiej i Wielkopolski w średniowieczu*, Sprawozdania PTPN za rok 1963, s. 64–67; tenże, *Iz istorii krupnowo ziemlewladienija cystercianskowo ordena w Lubuszkoy Ziemle s XIII do I–j poł. XV w., Sredniye Wiek 24*, 1963, s. 185–198.

<sup>8</sup> Tenże, *W służbie księcia i Kościoła. Cystersi w Wielkopolsce południowo-wschodniej*, w: *Benedyktyńska praca. Studia historyczne ofiarowane o. Pawłowi Szczanieckiemu w 80 rocznicę urodzin*, red. J. A. Spież, Z. Wielgosz, Tyniec 1997, s. 163–171; tenże, *Cystersi w dziejach Wielkopolski południowo-zachodniej. Obra – Wieleń – Przemęt*, w: *Nie tylko Beatrycze. Niebieska i ziemska misja cystersów na kresach zachodnich*, red. S. Sterna-Wachowiak, Poznań 1999, s. 125–139.

<sup>9</sup> Z. Wielgosz, *Cystersi w Polsce*, w: *Encyklopedia Britannica* (edycja polska), t. 8, Poznań 1998, s. 140–143; tenże, *Cystersi w Polsce*, w: *Encyklopedia Britannica*, t. 8, s. 139–140; tenże, *Sztuka i kultura umysłowa cystersów w Polsce*, [w:] *Encyklopedia Britannica*, t. 8, s. 143–145.

<sup>10</sup> Benedyktyńska praca (jak w przyp. 8), *passim*.

nów, a także „Zeszyty Lubińskie” – czasopismo, w którym Z. Wielgosz od początku pełnił funkcję naukowego konsultanta, a następnie przez kilka lat kierował nim jako naczelny redaktor (nr 1-8 w latach 1999-2004).

Istotne miejsce w badaniach Z. Wielgosza zajmowała także problematyka miejska. Jako znakomity znawca dziejów Kościana wspólnie z Kazimierzem Zimniewiczem podjął się redakcji monografii tego ośrodka<sup>11</sup>; poświęcił mu także szereg osobnych publikacji. Do najważniejszych opracowań należących do tego nurtu naukowej twórczości Z. Wielgosza należą bez wątpienia: zarys dziejów Kościana w średniowieczu i dobie staropolskiej<sup>12</sup>, rozprawy nad kulturą umysłową jego mieszkańców w okresie późnego średniowiecza i we wczesnej dobie nowożytnej<sup>13</sup>, praca poświęcona studiom kościańskiej młodzieży na Uniwersytecie Krakowskim w XV i XVI wieku<sup>14</sup>, a także obszernie artykuły, w których poddał analizie działalność różnych instytucji religijnych w Kościanie w XV i XVI stuleciu<sup>15</sup>.

W omówieniu naukowego dorobku Z. Wielgosza nie może zabraknąć jego dokonań w dziedzinie badań pogranicza Wielkopolski, Nowej Marchii i Pomorza Zachodniego. Planowaną z dużym rozmachem pracę habilitacyjną zamierzał początkowo poświęcić problemowi historii Nowej Marchii w okresie wschodniej ekspansji margrabiów, ale z biegiem lat zredukował te plany i ostatecznie (zob. wyżej) przygotował rozprawę o badaniach nad Nową Marchią w historiografii niemieckiej i polskiej. Oprócz niej wydał też szereg innych publikacji mieszczących się w nakreślonych wyżej ramach geograficznych: interesowała go geneza i znaczenie nazwy „Nowa Marchia”<sup>16</sup>, rola rycerstwa nowomarchijskiego we wschodniej ekspansji Askańczyków<sup>17</sup>, a także podziały terytorialne oraz krajobraz naturalny tych ziem i jego przemiany na przestrzeni wieków<sup>18</sup>. Ukoronowaniem prowadzonych na tym polu prac była przygotowywana

<sup>11</sup> Kościan. Zarys dziejów, red. Z. Wielgosz, K. Zimniewicz, Poznań 1985.

<sup>12</sup> Z. Wielgosz, Kościan w epoce przedrozbiorowej (do roku 1793), w: Kościan. Zarys dziejów (jak w przyp. 11), s. 7–102.

<sup>13</sup> Tenże, Społeczeństwo i kultura w mieście wielkopolskim doby Odrodzenia. Kościan w XV i XVI wieku, w: Księga Pamiątkowa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dla uczczenia 600-lecia założenia Uniwersytetu Jagiellońskiego, Poznań 1965, s. 111–156; tenże, Z dziejów kultury umysłowej Kościana w epoce przedrozbiorowej, w: Gimnazjum i Liceum w Kościanie w latach 1920–1973, Kościan 1973, s. 9–23; tenże, Szkolnictwo i nauka w dziejach Kościana i regionu w dobie staropolskiej, Zeszyty Lubińskie (zeszyt specjalny), Lubin 1997, s. 2–13; tenże, Życie umysłowe oraz kultura późnego średniowiecza i renesansu, w: Dzieje Kościana, t. 1: Okres staropolski, red. K. Zimniewicz, Kościan 2005, s. 215–226.

<sup>14</sup> Tenże, Studia uniwersyteckie Kościaniaków w epoce Odrodzenia, w: Pamiętnik Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej, Kościan 1972, s. 87–100.

<sup>15</sup> Tenże, Klasztor w miejskim środowisku Kościana (XV–XVI w.), w: *Nihil superfluum esse*. Prace z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Jadwidze Krzyżaniakowej, red. J. Strzelczyk, J. Dobosz przy współpracy Z. Górczaka, P. Pokory, K. Ratajczaka i M. Zwierzykowskiego, Poznań 2000, s. 545–563; tenże, Kościół w dziejach miasta, w: Dzieje Kościana (jak w przyp. 13), t. 1, s. 176–211.

<sup>16</sup> Tenże, Nowa Marchia – znaczenie i rozwój nazwy, RH 35, 1969, s. 83–91.

<sup>17</sup> Tenże, Rola rycerstwa w brandenburskiej ekspansji na wschód, w: Europa – Słowiańszczyzna – Polska. Studia ku uczczeniu Profesora Kazimierza Tymienieckiego, Poznań 1970, s. 115–126.

<sup>18</sup> Tenże, Charakterystyka geograficzno-historyczna Pomorza Zachodniego, w: Z dziejów wojennych Pomorza Zachodniego, red. B. Miśkiewicz, Poznań 1972, s. 11–42; tenże, Podział terytorialny i przynależność geograficzno-historyczna ziem województwa gorzowskiego, Zeszyty Gorzowskie 2, 1977,

przez wiele lat i ostatecznie wydana w 2006 roku monografia o przemianach środowiska naturalnego i osadnictwa na pograniczu Wielkopolski i Pomorza Zachodniego w dobie wczesnego średniowiecza<sup>19</sup>.

Istotne znaczenie w naukowym życiu Z. Wielgosza miały zainteresowania z zakresu historii historiografii. Nigdy nie ukrywał wielkiego wpływu, jaki na przedmiocie jego badań i warsztacie naukowym odcisnął prof. Kazimierz Tymieniecki. Przez całe życie pielęgnował pamięć o swoim mistrzu i gromadził materiały do jego biografii, opublikował kilka prac jemu dedykowanych<sup>20</sup>, przygotował również do druku pośmiertny wybór tekstów jego autorstwa poświęconych dziejom wielkopolskich miast<sup>21</sup>. Z. Wielgosz studiował koleje naukowego życia i dorobek wielu innych luminarzy polskiej nauki historycznej, zwłaszcza tych, którzy w szczególnie sposób byli związani z poznańskimi ośrodkami badawczymi<sup>22</sup>.

Wspominając dorobek Z. Wielgosza, trzeba wreszcie nadmienić o jego zainteresowaniach źródłoznawczych. Dał im wyraz w pracy o Księdze Uposażeń biskupstwa lubuskiego<sup>23</sup>, a także w rozprawce poświęconej tzw. *Kronice polskiej (polsko-śląskiej)*<sup>24</sup>. Wypada w tym miejscu wyrazić żal, że nie zdążył, niestety, zrealizować swych niektórych zamierów mieszczących się w tym nurcie badawczym, zwłaszcza ambitnego planu krytycznej edycji polskiego tłumaczenia przywołanej wyżej *Kroniki polskiej (polsko-śląskiej)* oraz wydania *Landbucha* Nowej Marchii z 1337 roku. Planował też napisanie obszernej rozprawy o średniowiecznym piśmiennictwie historycznym cy-

s. 5–29; tenże, *Opinie kronikarzy o Polsce północno-zachodniej*. Cz. 1: Gall Anonim, w: *Źródłoznawstwo i studia historyczne*, red. K. Bobowski, Wrocław 1989, s. 75–82; tenże, *Opinie kronikarzy o Polsce północno-zachodniej*. Cz. 2: Mistrz Wincenty Kadłubek, w: *Pax et bellum*, red. K. Olejnik, Poznań 1993, s. 296–303; tenże, *Przyczynek do zagadnienia średniowiecznej kolonizacji na terytorium Nowej Marchii*, w: *Cognitioni gestorum*. Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi, red. D. A. Sikorski, A. M. Wyrwa, Poznań–Warszawa 2006, s. 373–378.

<sup>19</sup> Tenże, *Pogranicze wielkopolsko-zachodniopomorskie we wczesnym średniowieczu: krajobraz naturalny i przemiany osadnicze*, Poznań 2006.

<sup>20</sup> Tenże, *Bibliografia prac profesora Kazimierza Tymienieckiego za lata 1952–1968*, w: *Europa – Słowiańszczyzna – Polska* (jak w przyp. 17), s. 11–31; tenże, Kazimierz Tymieniecki, w: *Wielkopolski słownik biograficzny*, Poznań 1981, s. 783; tenże, Kazimierz Tymieniecki (1887–1968). *Koleje życia i biografia naukowa*, w: K. Tymieniecki, *Kształtowanie się społeczeństwa średniowiecznego*, t. 1: *Procesy tworzące formowanie się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1996, s. 11–53; tenże, Kazimierz Tymieniecki (1887–1968), w: *Wielkopole XX wieku*, red. A. Gulczyński, Poznań 2001, s. 591–603; tenże, *Wstęp*. Kazimierz Tymieniecki – człowiek i dzieło – twórca nowoczesnej mediewistyki polskiej, w: K. Tymieniecki, *Z dziejów miast i mieszczaństwa w późnośredniowiecznej Wielkopolsce*, wstęp i dobór tekstów Z. Wielgosz, Poznań 2007, s. 9–33.

<sup>21</sup> Zob. K. Tymieniecki, *Z dziejów miast i mieszczaństwa w późnośredniowiecznej Wielkopolsce* (jak w przyp. 20), *passim*.

<sup>22</sup> Z. Wielgosz, Henryk Łowmiański, w: *Wielkopolski słownik biograficzny* (jak w przyp. 20), s. 435–436; tenże, Adam Skalkowski, tamże, s. 638–639; tenże, Józef Widajewicz, tamże, s. 812; tenże, Kazimierz Chodynicki, tamże, s. 106; tenże, Leon Koczy, tamże, s. 342–343; tenże, Władysław Karasiewicz, tamże, s. 316; tenże, Andrzej Wojtkowski, tamże, s. 837–838; tenże, Józef Paczkowski, tamże, s. 544–545; tenże, Leon Białkowski, tamże, s. 52.

<sup>23</sup> Tenże, *Przyczynek do krytyki Księgi Uposażeń biskupstwa lubuskiego*, RH 33, 1967, s. 189–204.

<sup>24</sup> Tenże, *Kronika Polska – metoda prezentacji dziejów*, w: *Dawna historiografia śląska*, red. K. Gajda, Opole 1980, s. 44–60.

stersów lubiąskich, jednak praca pod roboczym tytułem *Historia i polityka w śląskiej tradycji dziejopisarskiej XIII w.* pozostała wyłącznie nieukończonym projektem.

Bibliografia wydanych przez Z. Wielgosza prac liczy łącznie około 80 publikacji<sup>25</sup>. Wiele z nich doczekało się obszernych i wnikliwych (dodajmy od razu – najczęściej życzliwych) recenzji publikowanych w najważniejszych periodykach historycznych w Polsce. Część z nich weszła także do obiegu naukowego w historiografii niemieckiego obszaru językowego. Trzeba też wspomnieć w tym miejscu pozycję, której bohaterem został on sam – w 2000 roku grono jego przyjaciół i uczniów uczciło jego siedemdziesiąte urodziny i jubileusz czterdziestopięciolecia pracy naukowej okolicznościową księgą, w której zamieściło dedykowane mu prace z dziejów średniowiecza<sup>26</sup>.

Ci, którzy mieli okazję poznać go bliżej (piszący te słowa miał ten zaszczyt), wiedzą, że za jego wielką skromnością kryła się ogromna erudycja, gruntowna znajomość średniowiecznych źródeł i doskonały warsztat badawczy wypracowany – co sam konsekwentnie podkreślał – na seminariach prof. Kazimierza Tymienieckiego. Był człowiekiem bardzo życzliwym, nigdy – nawet w trudnych momentach jego życia – nie opuszczał go dobry humor, chętnie przebywał w towarzystwie młodszych kolegów. Najbliższe otoczenie widziało w nim prawdziwą „skarbnicę” wiedzy o poznańskim środowisku historycznym; przyjemnie było słuchać jego ciekawych i ze swadą opowiadanych wspomnień z życia Instytutu Historii UAM. Poza pracami naukowymi zostawił po sobie bogatą spuściznę osobistą, która została zdeponowana w Archiwum Uniwersytetu im Adama Mickiewicza i jest dostępna do badań dla tych, którzy zechcą w swych pracach pisać o historii poznańskiego środowiska mediewistycznego.

Kiedy w 2000 roku Zbigniew Wielgosz odchodził na emeryturę, Jerzy Strzelczyk w okolicznościowym szkicu wyraził nadzieję, że mimo przejścia w stan zawodowego spoczynku zechce on nadal uczestniczyć w naukowym życiu Instytutu Historii UAM i deklarował, że biurko, przy którym lubił zasiadać prof. Wielgosz, będzie na niego zawsze czekało<sup>27</sup>. Żaden z uczestników tych jubileuszowych uroczystości nie zastanawiał się wtedy nad tym, że za kilkanaście lat słowo „zawsze” nabierze nowego, smutnego, znaczenia – prof. Zbigniew Wielgosz zmarł w Poznaniu w dniu 2 lipca 2017 roku. Kilka dni później, po mszy odprawionej w kościele p.w. św. Jana Vianneya licznie zgromadzeni przyjaciele, współpracownicy i uczniowie odprowadzili jego doczesne szczątki na miejsce wiecznego spoczynku na poznańskim cmentarzu przy ul. Lutyckiej.

Krzysztof Kaczmarek

<sup>25</sup> Zob. Bibliografia publikacji Prof. Zbigniewa Wielgosza za lata 1954–1999, oprac. K. Kaczmarek, J. Nikodem, w: *Docendo discimus. Studia historyczne ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Wielgoszowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. K. Kaczmarek, J. Nikodem, Poznań 2000, s. 9–18; zestawienie to należy uzupełnić o wymienione wyżej prace, opublikowane przezeń po roku 1999.

<sup>26</sup> *Docendo discimus* (jak w przyp. 25), passim; por. także A. Krawiec, *Jubileusz Profesora Zbigniewa Wielgosza*, KH 108, 2001, nr 1, s. 148–149.

<sup>27</sup> J. Strzelczyk, *Zbigniew Wielgosz – uczony, nauczyciel, człowiek*, w: *Docendo discimus* (jak w przyp. 25), s. 19–25.